

Tisková zpráva

Názory občanů na přijatelnost půjček – leden 2020

- ⊙ 86 % dotázaných považuje půjčky za riziko. Zároveň 81 % je přesvědčeno, že půjčování peněz a pořizování si věcí na dluh je v dnešní době přirozenou součástí života. A jen 29 % dotázaných si myslí, že za půjčky se musí člověk tak trochu stydět.
- ⊙ Pouze 31 % dotázaných souhlasí s tím, že půjčovat si peníze se vyplatí.
- ⊙ Názory na půjčky se podle očekávání liší podle generační příslušnosti.
- ⊙ Nejpřijatelnější jsou pro českou veřejnost půjčky na bydlení (91 %), podnikání (81 %), a studium (79 %), naopak nejméně přijatelné jsou půjčky na dovolenou (15 %) a na vánoční dárky (8 %).
- ⊙ To, že v současné době mají sami nebo jejich domácnost nějakou půjčku, deklaruje 43 % občanů.
- ⊙ Pro 65 % z nich je splácení půjček snadné, což je zatím nejvíce za celou dobu měření (v roce 2010, kdy byla otázka poprvé položena, to bylo 44 %).
- ⊙ Tři čtvrtiny domácností si vytvářejí finanční rezervu pro nečekané případy. 64 % dotázaných považuje takovou rezervu za rozhodně důležitou, dalších 29 % za spíše důležitou.

Zpracoval:

Milan Tuček

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR

Tel.: 210 310 593, milan.tucek@soc.cas.cz

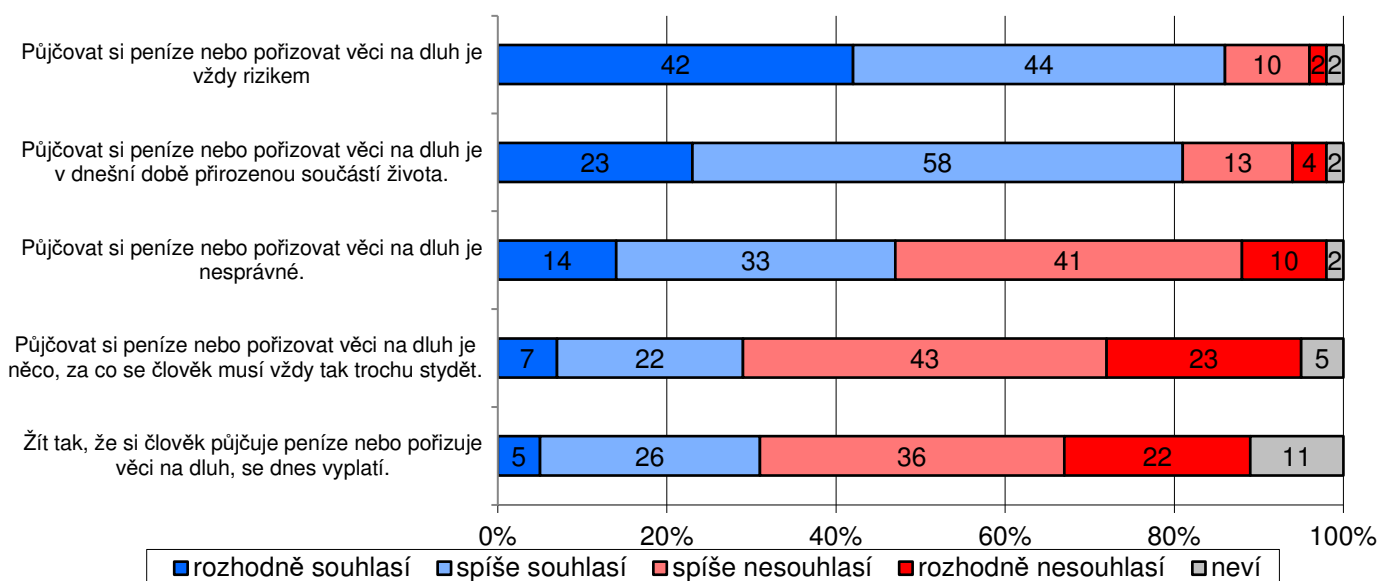

V rámci lednového šetření Naše společnost zařadilo CVVM i sadu otázek týkajících se půjčování si peněz a splácení dluhů. Respondenti byli konkrétně dotazováni na jejich názor na půjčky a žití dluh obecně (naposledy zjišťováno v lednu 2018), na zadlužování v různých oblastech a následně na subjektivní vnímané potíže se splácením půjček u těch, kteří nějaké peníze dluží (naposledy zjišťováno v lednu 2019).

Nejprve byla všem dotázaným předložena baterie výroků, s nimiž měli vyjádřit buď souhlas, nebo nesouhlas (viz graf 1).¹ Největší názorová shoda panuje u výroku, že půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je vždy rizikem. S tímto výrokem souhlasí 86 % respondentů (rozhodně souhlasí 42 % dotázaných a 44 % dotázaných vyjadřuje svůj souhlas možností „spíše souhlasí“). Obdobná většina dotázaných (81 %) zároveň souhlasí s výrokem, že půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je v dnešní době přirozenou součástí života, ovšem rozdělení míry souhlasu je odlišné (23 % rozhodně souhlasí a 58 % spíše souhlasí). Výrok o správnosti či nesprávnosti půjčování si peněz dělí soubor dotázaných na dvě srovnatelně velké skupiny. S výrokem o nesprávnosti půjčování si peněz souhlasí 47 % dotázaných a naopak nesouhlas s ním vyjadřuje 51 %. Výrok o tom, že lidé by se měli za půjčování si peněz nebo pořizování věcí na dluh stydět, podporují tři desetiny dotázaných (7 % rozhodně souhlasí a 22 % spíše souhlasí). Nesouhlas v tomto případě výrazně převažuje a dosahuje přibližně dvou třetin (43 % spíše nesouhlasí a 23 % rozhodně nesouhlasí). Podobná míra souhlasu je i výrokem že dluhy se vyplatí (31 %), podíl nesouhlasných odpovědí o trochu nižší než v předchozím případě – 58 %. V dané položce je totiž nejvyšší počet odpovědí „nevím“ (11 %), u ostatních výroků odpovědělo takto 1-5 % dotázaných.

¹ Znění otázky: „Nyní Vám přečtu několik výroků o půjčování si peněz nebo pořizování věcí na dluh. U každého mi prosím řekněte, nakolik s ním souhlasíte či nesouhlasíte. a) Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je nesprávné. b) Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je v dnešní době přirozenou součástí života. c) Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je něco, za co se člověk musí vždy tak trochu stydět. d) Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je vždy rizikem. e) Žít tak, že si člověk půjčuje peníze nebo pořizuje věci na dluh, se dnes vyplatí.“ Možnosti odpovědí: rozhodně souhlasí, spíše souhlasí, spíše nesouhlasí, rozhodně nesouhlasí, neví.

Graf 1: Míra (ne)souhlasu s výroky o zadlužování lidí (v %)

Pozn.: Položky jsou řazeny sestupně podle dosaženého skóre souhlasných odpovědí.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, 11. - 22. 1. 2020, 1052 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Soubor dotázaných se názorově rozděluje především podle věku. Názory se liší ve všech otázkách, nejvýrazněji je to u dvou položek: „půjčky... jsou přirozenou součástí dnešního života“ (rozhodný souhlas mezi 29 % dotázaných ve věku 20-29 let, ale jen 16 % mezi dotázanými nad 60 let), obdobný generační rozdíl je i mezi rozhodným nesouhlasem s „za půjčování... se člověk musí tak trochu stydět“. Statisticky významný vliv životní úrovně domácnosti byl zjištěn jen u položky „přirozená součást života“ – ti, co mají dobrou životní úroveň „rozhodně souhlasí“ ve 20 % odpovědí, ti, co mají špatnou, ve 30 %.

Tabulka 1: Souhlas a nesouhlas s výroky o zadlužování lidí (v %) – časové srovnání

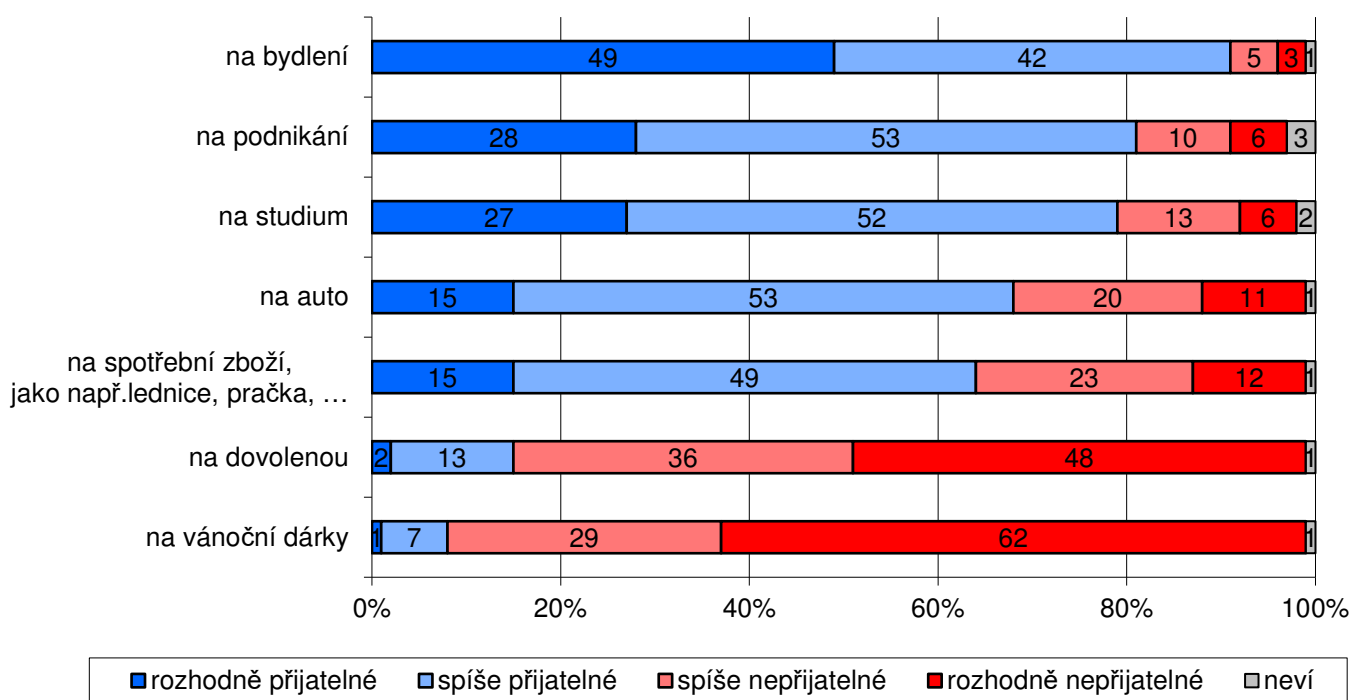
	2010	2012	2014	2016	2018	2020
	souhlasí/ nesouhlasí	souhlasí/ nesouhlasí	souhlasí/ nesouhlasí	souhlasí/ nesouhlasí	souhlasí/ nesouhlasí	souhlasí/ nesouhlasí
Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je vždy rizikem.	87/11	88/10	87/12	87/11	87/12	86/12
Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je v dnešní době přirozenou součástí života.	81/17	79/19	76/22	85/14	82/16	81/17
Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je nesprávné.	49/49	56/41	53/44	51/48	45/51	47/51
Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je něco, za co se člověk musí vždy tak trochu stydět.	30/66	33/62	30/65	32/65	30/66	29/66
Žít tak, že si člověk půjčuje peníze nebo pořizuje věci na dluh, se dnes vyplatí.	26/61	26/64	22/69	28/63	30/57	31/58

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Od posledního výzkumu v roce 2018 nedošlo k žádným názorovým posunům. V delší časové perspektivě je třeba zdůraznit, že rozložení názorů naší veřejnosti se vůbec nemění v případě rizikovosti dluhů (souhlas) a studu (nesouhlas), v ostatních třech položkách lze vysledovat po určitém poklesu souhlasu s dluhy v roce 2014 opětovný nárůst. Nárůst souhlasu nejspíš souvisí s reflexí ekonomického vývoje v posledních letech, který se promítl do snížení obav z nezaměstnanosti, v nárůstu mezd a do oživení spotřeby domácností.

V následné baterii otázek respondenti vyjadřovali své postoje k tomu, na co je přijatelné či nepřijatelné půjčovat si peníze (viz graf 2). V největší míře jsou akceptovány půjčky na bydlení, které jsou přijatelné pro 91 % dotázaných, dále pak půjčky na podnikání (81 %) a na studium (79 %). Zhruba dvě třetiny dotázaných považují za přijatelné půjčky na auto (69 %) i na spotřební zboží (64 %). Co se týče půjček na dovolenou, ve vztahu k nim převažuje nesouhlasný názor. Půjčky na dovolenou považuje za nepřijatelné 84 % obyvatel, přičemž krajní variantu (rozhodně nepřijatelné) volila téměř polovina respondentů. Půjčky na vánoční dárky jsou ještě méně přijatelné. Pro 91 % dotázaných jsou nepřijatelné – krajní variantu nepřijatelnosti zvolilo dokonce 62 % dotázaných.

Graf 2: Přijatelnost či nepřijatelnost půjčování si peněz v následujících případech²

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, 11. - 22. 1. 2020, 1052 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Faktorová analýza (63 % vyčerpané variance) odhalila dva (očekávané) vzájemně nezávislé faktory. První z nich zahrnuje přijatelnost půjček na bydlení, studium a podnikání, druhý (ne)přijatelnost půjček na vánoční dárky a dovolenou. Půjčky na auto a spotřební zboží stejnou měrou spadají do obou faktorů a vyjadřují tak určitou nevyhraněnost či nejednoznačnost názorů.

Další rozbor ukázal, že u přijatelnosti půjček dochází k diferenciaci hlavně mezi různými věkovými skupinami. Pro starší lidi, a především ty nad 60 let věku, jsou půjčky napříč všemi sledovanými oblastmi o něco méně přijatelné, naopak pro lidi do třiceti let jsou půjčky více přijatelné. Největší rozdíly byly zjištěny u půjček na bydlení („rozhodně

² Znění otázky: „Je podle Vás přijatelné či nepřijatelné půjčovat si peníze v následujících případech? a) Na bydlení, b) na studium, c) na spotřební zboží jako např. lednice, pračka, televize, nábytek, d) na auto, e) na dovolenou, f) na podnikání, g) na vánoční dárky.“ Varianty odpovědí: rozhodně přijatelné, spíše přijatelné, spíše nepřijatelné, rozhodně nepřijatelné, neví.

přijatelné“ 40 % mezi dotázanými staršími 60 let, kdežto 62 % mezi dotázanými ve věku do 29 let) a na podnikání a studium (22 % ku 35 % v uvedených věkových kohortách). Určitý vliv měla i deklarovaná životní úroveň. Ti, kteří deklarovali špatnou životní úroveň, o trochu více považovali za přijatelnou půjčku na spotřební zboží a dárky na vánoce a trochu méně půjčku na bydlení či podnikání než ti, kteří deklarovali dobrou životní úroveň.

Jak je vidět z časového srovnání (viz tabulku 2), v mínění o přijatelnosti půjček došlo letos oproti minulému roku k statisticky významným posunům v rozložení názorů (při sloučení přijatelných, resp. nepřijatelných hodnocení) u položek půjček na podnikání a na auto. V delším časovém horizontu ale zjistíme, že ve většině dotazovaných položek dochází od roku 2013 k postupnému nárůstu přijatelnosti půjček (s výjimkou dovolené a vánoc).

Tabulka 2: Přijatelnost/nepřijatelnost půjčování si peněz v následujících případech (v %) – časové srovnání

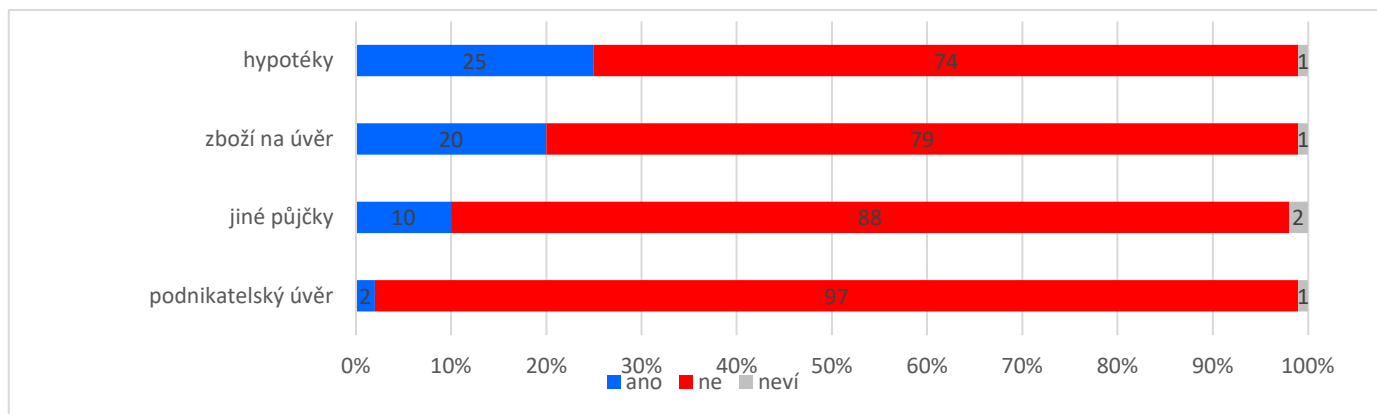
	I/10	I/11	II/12	I/13	I/14	I/16	III/17	I/18	I/20
na bydlení	92/7	83/15	91/8	85/14	90/9	95/5	89/9	90/9	91/8
na studium	73/22	64/30	64/30	64/33	70/26	75/20	74/20	76/20	79/19
na podnikání	71/20	67/25	69/24	65/28	67/26	77/17	74/19	74/19	82/16
na spotřební zboží, jako např. lednice, pračka	61/38	51/47	55/44	49/49	54/45	62/37	61/37	63/35	64/35
na auto	60/38	50/47	53/45	49/48	51/47	63/35	61/36	64/34	69/31
na dovolenou	15/81	13/85	12/86	10/88	11/87	12/86	17/81	14/84	15/84
na vánoční dárky	x	x	x	x	x	10/88	12/86	11/88	8/91

Pozn.: Hodnoty v tabulce jsou součtem odpovědí „rozhodně přijatelné“ a „spíše přijatelné“/„spíše přijatelné“ a „rozhodně přijatelné“. Dopočet do 100 % tvoří spontánní odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

S přijatelností či nepřijatelností půjček nepochybně souvisí informace, zda a jak jsou naši dotázaní zadluženi, zda mají sami nebo jejich domácnost nějakou půjčku. Mezi našimi respondenty má nějakou půjčku 43 %.³ (Jeden typ půjčky 30 % dotázaných, dva typy 10 %.)

Graf 3: Splácíte v současnosti Vy nebo Vaše domácnost nějakou půjčku na následující věci

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, 11. - 22. 1. 2020, 1052 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Před rokem to bylo 48 %. Hypotéku či úvěr na stavební spoření splácí 25 % (vloni 24 %, v roce 2017 26 %), podnikatelský úvěr mají 2 % (vloni 3 %, v roce 2017 3 %), půjčku na zboží 20 % (vloni 19 %, v roce 2017 21 %) a jinou půjčku 10 % (vloni 12 %, v roce 2017 16 %). Ze srovnání s minulým rokem vyplývá, že během jednoho roku se rozsah půjček nezměnil, ze srovnání s rokem 2017 je patrný postupný pokles jiných půjček.

Pro půjčování je rozhodující věk. Lidé nad 60 let nemají v 84 % žádnou půjčku, nejvíce půjček mají lidé ve středním věku (30-44 let) – 60 % z nich (40 % hypotéka, 23 % zboží, 16 % jiné půjčky). V závislosti na životní úrovni jsme

³ Znění otázky: „Splácíte Vy nebo Vaše domácnost v současné době a) hypotéku, úvěr na stavební spoření, b) podnikatelský úvěr, c) nějaké zboží na úvěr, d) jiné půjčky?“ Varianty odpovědí: Ano, ne.

zjistili, že jak domácnosti s dobrou, tak špatnou životní úrovní jsou zhruba stejně zatížené půjčkami. Rozdíl mezi nimi je v úvěrech na zboží (dobrá úroveň 17 %, špatná úroveň 28 %), v jiných půjčkách (8 % ku 22 %) a hypotékách (30 % ku 8 %).

Zajímalo nás také, jak moc je problematické pro ty, kteří půjčky mají, tyto půjčky splácet. Jak vyplývá z údajů v tabulce 3, z těch, kteří nějakou půjčku mají (N=448), je pro 65 % splácení snadné. Naprostá většina z nich se však přiklání k mírnější variantě odpovědi (spíše snadné – 53 %), za velmi snadné označuje splácení svých půjček jen 12 % respondentů. Třetina (33 %) dotázaných označila splácení svých stávajících půjček za obtížné, přičemž 7 % to pokládá za velmi obtížné. Opět platí, že existují významné rozdíly mezi respondenty podle deklarované životní úrovně domácnosti, když ti, co deklarují dobrou životní úroveň, ze 79 % považují splácení za snadné (17 % za velmi snadné), ti, co deklarují špatnou životní úroveň, považují splácení z 86 % za obtížné (46 % za velmi obtížné).

Časové srovnání nabízí tabulka 3. Z něj vyplývá, že od loňského roku se o 13 procentních bodů zvýšil podíl těch, kdo splácení svých půjček označují za snadné (spočet odpovědí „velmi snadné“ a „spíše snadné“), a je tak nejvyšší za celé sledované období, tj. od roku 2010.

Tabulka 3: Obtížnost splácení půjček (v %)⁴

	I/10	I/11	I/13	I/14	I/16	III/17	I/18	I/19	I/20
velmi snadno	5	4	4	5	8	11	10	6	12
spíše snadno	39	40	37	42	37	43	48	46	53
spíše obtížně	34	37	41	34	39	33	31	35	26
velmi obtížně	19	17	17	16	13	10	8	10	7
neví	3	2	1	3	3	3	3	3	2

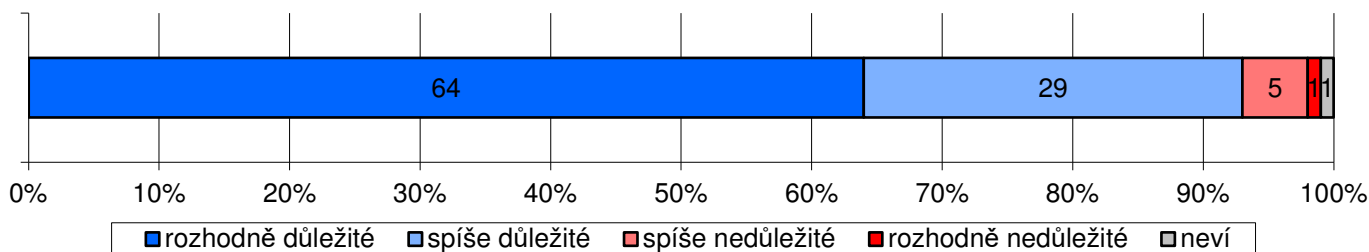
Pozn.: Odpovídali pouze respondenti, kteří jsou zadlužení, nebo je zadlužená jejich domácnost (v roce 2010 N=428; 2011 N=405; 2013 N=515; 2014 N=477; 2016 N=507, 2017 N=491, 2018 N= 461, 2019 N=460, 2020, N=448).

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost

Doplňková otázka zjišťovala výši měsíčních splátek těch, kdo mají v současnosti nějakou půjčku. Mezi těmi, kdo na tuto otázku byli schopni a ochotni odpovědět, splátku do 1000 Kč uvedlo 8 % dotázaných, 1001-3000 Kč 23 %, 3001-5000 Kč 19 %, 5001-7000 Kč 14 %. 7001-10000 Kč 21 % 10001-20000 Kč 13 %, více než 20000 Kč pak 2 %. Průměr deklarovaných měsíčních splátek dosahoval 7068 Kč.

Tematický blok věnovaný půjčkám byl doplněn ještě otázkou, která zjišťovala názor na vytváření si určité finanční rezervy v domácnosti na nečekané výdaje. Naprostá většina (93 %) je přesvědčena o její důležitosti. (viz graf 4).

Graf 4: Mínění o důležitosti vytváření si rezervy v rodinných financích na nečekané výdaje⁵

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, 11. - 22.1. 2020, 1052 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Jak dokládá časové srovnání, přesvědčení o důležitosti vytváření si finanční rezervy zůstává neměnné, tento postoj je tedy jeden z těch pevně ukotvených (viz tabulku 4).

⁴ Znění otázky: „Kdybyste měl vyjádřit svůj pocit, jak snadno nebo obtížně se Vám daří tyto půjčky splácet?“ Varianty odpovědí: velmi snadno, spíše snadno, spíše obtížně, velmi obtížně.

⁵ Znění otázky: „Je podle Vás důležité nebo nedůležité vytvářet si v rodinných financích rezervu pro nečekané případy, kdy bude třeba většího vydání než je obvyklé?“ Varianty odpovědí: rozhodně důležité, spíše důležité, spíše nedůležité, rozhodně nedůležité, neví.

Tabulka 4: Mínění o důležitosti vytváření si rezervy v rodinných financích na nečekané výdaje (v %) – časové srovnání

	2010	2012	2014	2016	2018	2020
důležité	93	95	94	92	94	93
nedůležité	5	4	4	7	5	6

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Vytvářet si finanční rezervu je rozhodně důležité pro 70 % osob nad 60 let, ve věku 20-29 let je tento podíl 58 % a v nejmladší kohortě 15-19 jen 35 %. Z hlediska životní úrovně jsou to lidé s dobrou životní úrovní, kteří kladou větší důraz na důležitost vytváření si finanční rezervy (68 % „rozhodně důležité“). O něco méně rozhodnosti lze vidět u lidí, kteří deklarují, že jejich životní úroveň je „ani dobrá, ani špatná“ (60 %), a nejméně pak u těch se špatnou životní úrovní (44 %).

V souvislosti s otázkou důležitosti vytváření finanční rezervy jsme zjišťovali, zda si respondenti takovou rezervu sami tvoří. Tu si podle vlastního vyjádření vytváří 75 % dotázaných. I zde nalézáme propojenost s otázkou důležitosti vytváření si finanční rezervy. Z těch, kteří považují finanční rezervu za rozhodně důležitou, si ji vytváří 84 %, z těch, kteří ji považují za spíše důležitou, si ji vytváří polovina, z těch, kteří ji považují za spíše nedůležitou, čtvrtina.

Významné rozdíly ve vytváření finanční rezervy jsou pochopitelně mezi těmi, kteří mají dobrou životní úroveň - 84 % z nich má vytvořenou finanční rezervu - a těmi, kteří deklarují špatnou životní úroveň – z nich mají takovou finanční rezervu jen dvě pětiny (41 %). Podobný rozdíl je mezi generací do 30 let (58 % má rezervu) a generací nad 60 let (84 %).

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v20-01</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>11. – 22. 1. 2020</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Vážení dat:</i>	<i>Vzdělání X NUTS 2, věk X NUTS 2, pohlaví X kraj, velikost místa bydliště X věk, vzdělání X věk</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1052</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>182</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>er.35, er.36, er.44, er.45, er.46, er.41, er.42</i>
<i>Kód tiskové zprávy:</i>	<i>er200228</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>28. února 2020</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Milan Tuček</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíří námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý. |
